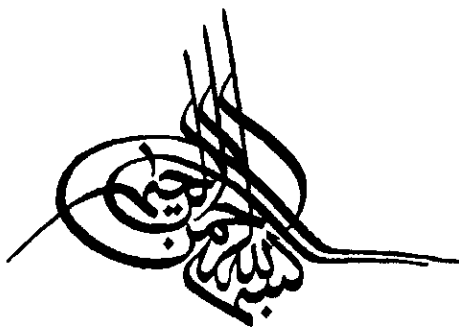

بیان هنر

و

نقاشی

مؤلف:

عباس غلامی

سرشناسه	۴	غلامی، عباس - ۱۳۵۰
عنوان و نام پدیدآور	۵	بیان هنر و نقاشی / مولف عباس غلامی
مشخصات نشر	۶	تهران: آفرین مهر، ۱۳۹۱
مشخصات ظاهری	۷	۹۵ ص: مصور.
شابک	۸	۹۷۸-۶۰۰-۶۴۸۴-۲۳-۲
وضعیت فهرست نویسی	۹	فیپا
پانداخت	۱۰	چاپ قبلی: سالوک، ۱۳۸۶
ادداشت	۱۱	کتابنامه: ص. [۹۳] - ۹۵
موضوع	۱۲	هنر
موضوع	۱۳	سمبولیسم در هنر
رده بندی کنگره	۱۴	۷۴۴۵/۷۸۹ غ ۱۳۹۱
رده بندی دیویی	۱۵	۷۰۴/۹۲
شماره کتابشناسی ملی	۱۶	۲۷۳۸۹۷۴

کلیه حقوق چاپ و نشر برای
انتشارات آذین مهر محفوظ می باشد

عنوان کتاب: بیان هنر و نقاشی

مولف: عباس غلامی

نشر آفرین مهر

ناظر فنی چاپ: موسی مقاعری

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۱

قیمت: ۳۷۰۰ تومان

تیراژ: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۸۴-۱۳-۲

دفتر انتشارات:

تهران: خیابان انقلاب، حقیبان وحید نظری بین فخر رازی و دانشگاه پلاک ۶۵ طبقه اول واحد ۲ -

انتشارات آذین مهر

۲۰-۲۹-۶۶۹۷۸-۰۲۱

فروشگاه شماره یک: میدان انقلاب، ضلع جنوب شرقی، روبروی ایستگاه BRT، بازار بزرگ کتاب، طبقه

زیرین پلاک ۲ بانک کتاب سخنکده ارسال انواع کتاب به تمام نقاط ایران ۰۲۱-۶۶۴۰۸۰۰۰ (خط ۱۰)

فروشگاه شماره دو: میدان انقلاب ضلع جنوب شرقی کتابفروشی گلچین ۰۹۱۲۷۰۶۱۶۹۷

تقدیر به:

یدر فداکارم

و

مادر مهربانم

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول بیان	۱۱
- بیان چیست؟	۱۲
- مراتب بیان	۱۵
فصل دوم - انواع بیان	۱۸
- بیان علمی	۱۹
- بیان هنری	۲۱
فصل سوم - شیوه های بیان	۲۵
- بیان انتزاعی	۲۶
- بیان نمادین	۲۷
- اثبات مطلب	۲۸
- بیان مشترک	۳۷
- نماد و نشانه	۴۰
- وضع نمادها	۴۲
فصل چهارم - شیوه های بیان گفتاری	۴۶
فصل پنجم - ابعاد اثر هنری در نقاشی	۵۰
آفرینش اثر هنری به شیوه انتزاعی	۵۱
- نقطه	۵۲
- خط	۵۹
- سطح	۶۴
- حجم	۶۵
- تیره و روشنی	۶۹
- رنگ	۷۱
- بافت	۷۲
- آفرینش اثر هنری به شیوه	۷۵
فهرست منابع و مآخذ	۸۰

پیشگفتار

« هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَ مَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ »

« این بیانی است برای مردم و راهنما و پندی برای پرهیزکاران »

آیه ۱۳۸، آل عمران

دو فرایند اصلی انسان که آنرا از دیگر حیوانات متمایز می گردانند، علم و هنر می باشد در هر دوی این موارد بیان نقش اصلی را ایفا می کند، زیرا علم و هنر خارج از حیطه بیان علمی و بیان هنری چیزی نیستند آنجا که ما را با علم آشنا می سازد برقراری ارتباط از طریق بیان علمی می باشد و نیز ارتباطی که ما با عالم هنر برقرار می سازیم حاصل بیان هنری می باشد. بیان کلمه ای است که بنظر می رسد دارای معنای کاملاً بدیهی و مشخصی بوده و نیازی به تعریف و توضیح ندارد و تلاش برای پیدا کردن معنا و مفهوم دقیق و مشخصی برای آن موضوع قابل اهمیتی نمی باشد. اما وقتی هنرهای مختلف را مورد بررسی قرار می دهیم و متوجه می شویم که هنرهای مختلف چیزی جز بیان های متفاوت نمی باشند.

و آنگاه که به کلماتی مانند انتزاعی و نمادی بر می خوریم و در می یابیم مفاهیمی که از این کلمات در ذهن افراد مختلف وجود دارد چقدر شکننده و مبهم هستند.

و نتیجه چنین برداشت های شخصی موجب سردرگمی های زیادی گشته و بحث های طولیلی بدون نتیجه باقی می مانند، به اهمیت پرداختن و کندوکاو پیرامون موضوع بیان و شیوه های آن که عبارتند از بیان انتزاعی و بیان نمادین پی می بریم.

از طرفی برای شناخت بهتر و درک بیشتر مفاهیم موجود در فرهنگ اسلامی جامعه خودمان و افزایش توان استخراج پایدها و نبایدهای مورد نیاز عصر حاضر چاره ای جز پرداختن جدی تر به مفاهیم اساسی مانند بیان نداریم.

فرهنگی که معجزه جاوید آن قرآن کریم به صراحت اعلام می دارد که: این (کتاب) بیانی است برای مردم.

و همانگونه که شیوه های بیان در تمام شئون زندگی بشر نقش اساسی ایفا می کند، در تمام مناسک و عبادات دینی نیز از اهمیت زیادی برخوردار است کما اینکه مثلاً در نماز خواندن از هر دو شیوه بیان استفاده می شود، شیوه بیان انتزاعی در حرکات بدن و شیوه بیان نمادین در عبارات و جملات موجود در آن.

و شاید بتوان گفت همانگونه که قرآن بیان است، عبادت نیز بیان است.

کلمه بیان معمولاً بصورت بسیار معمولی و با محدوده معنایی بسیار کم مورد استفاده قرار گرفته است و هیچگاه به این کلمه بصورت مفهومی که کلید حل بسیاری از مسائل مربوط به هنر و زندگی می باشد نگریسته نشده است و هرگز به طور خاص به آن پرداخته نشده است، هرگاه این کلمه در جملات و عبارات مختلف مورد استفاده قرار گرفته است، بعنوان کلمه ای با معنایی محدود و فرعی مورد استفاده واقع شده و آنجا که گاه سرنخهای برخی مسائل به این کلمه ختم شده است، بعنوان کلمه ای مبهم با بی اعتنائی از کنار آن رد شده اند.

تلاش من بر آن بوده است که گستره واقعی کلمه بیان و شاخه های اصلی آنرا معرفی نمایم تا چه قبول افتد و که در نظر آید.

از تمامی اساتید بزرگواری که در طول مدت تحصیل مرا مرهون الطاف کربانه خویش نموده اند خصوصاً استاد ارجمند آقای حمید شانس عرض احترام و سپاسگزاری می نمایم و از تلاشهای بی شائبه استاد گرانقدرم آقای حمیدرضا محبی، همچنین عزیزانی که در تهیه این پایان نامه مرا یاری نمودند سپاسگزاری و تشکر را می نمایم.

« بیشتر اشتباهات ما درباره هنر از نداشتن وحدت نظر در استعمال کلمات هنر و زیبایی ناشی می شود. می توان گفت که ما فقط در سوء استعمال این کلمات وحدت نظر داریم. ما همیشه فرض می گیریم که هر آنچه زیباست هنر است، یا هنر کلیتاً زیباست، و هر آنچه زیبا نیست هنر نیست و زشتی نفی هنر هست»^۱

۱. رید، هربرت؛ معنی هنر؛ ترجمه محمد دریا بندری، چاپ چهارم، تهران: چاپخانه سپهر، ۱۳۷۱، ص ۴۰.

هر کس که با هنر سروکار دارد و یا در رابطه با هنر مطالعه و تحقیق می کند و یا به نقد و اظهار نظر در رابطه با هنر می پردازد، حتی اگر این تعاریف از هنر را نپذیرد که:

تولستوی می گوید: «فعالیت هنر، بر بنیاد این استعداد آدمی قرار دارد که انسان، با گرفتن شرح احساسات انسان دیگر، از راه شنیدن یا دیدن، میتواند همان احساسی را که شخص بیان کننده و شرح دهنده تجربه کرده بود، وی نیز همان احساس را تجربه نماید»^۲ ماتیس می گوید: «ترکیب عبارتست از هنر قرار دادن عناصر گوناگون که نقاش برای بیان احساسات خود بکار می برد، بوضعی تزئینی».^۳

و هربرت رید می گوید: «عمل حقیقی هنر عبارتست از بیان احساس و ایجاد تفاهم».^۴ با این حال در کار خود از کلمات بیان، بیان هنری، بیان مفاهیم و ... استفاده خواهد کرد.

اگر به کتابهایی که در مورد هنر به تبارش در آمده اند نظری بیافکنیم، کمتر کتاب و مقاله ای را می یابیم که در آن چندین مرتبه از عبارت: بیان مفاهیم و احساسات استفاده نشده باشد. مثلاً می گوییم این اثر دارای بیان صریح یا بیان مبهم، ... است. آثار فلان مکتب به بیان مشکلات و گرفتاریهای اجتماعی و ... میپردازد و

کلمات و عبارات بیان نمادین و بیان انتزاعی نیز به وفور مورد استفاده قرار می گیرند. اما استفاده از این عبارات در اکثر موارد مبهم است، و معانی این عبارات با یکدیگر تداخل نموده بگونه ای که گاه تعریف یک عبارت به مفهوم اصطلاح دیگر بر می گردد.

نویسنده مقاله نئوپلاستی سیسم در این مورد می نویسد: «رنگ، خط و سطح، بیانی سمبلیک و نمادین از ترس و دلهره و اضطراب و گاهی همچون آثار موندریان، جلوه هایی از زیبایی می گردد».^۵ و در ادامه می آورد که: «ساختمان اساسی اشیا، بر حول محور

۲. تولستوی، لئون؛ هنر چیست؟؛ ترجمه کاوه دهگان، چاپ مفتح، تهران: چاپخانه سپهر، ۱۳۶۴، ص ۵۰.

۳. رید، هربرت؛ هنر امروز؛ ترجمه سروش حبیبی، تهران: چاپخانه فاروس ایران، ۱۳۵۳، ص ۴۳.

۴. رید، هربرت؛ معنی هنر؛ همان مآخذ، ص ۲۲۲.

۵. ابراهیم، حسن؛ نئوپلاستی سیسم (دستایل)؛ فصلنامه هنر، تهران: شماره ۱۷، سال ۱۳۶۸، ص ۹۹.

ابستراکسیون - برای موندریان - ابتدا از اشکال نهفته در طبیعت منتزع می شد، اما چندی بعد، همین نقوش به سوی تجرید و انتزاعی ناب تر راه یافتند.^۶ و معلوم نمی گردد که آثار موندریان دارای بیان نمادین می باشند یا بیان انتزاعی.

هربرت رید می گوید: «انتزاع، هر گونه بیانی را که از شکل ظاهر در می گذرد و بر عناصری از بیان که جنبه مفهومی، فوق طبیعی، تقیدی و مطلق تکیه می کند در بر میگیرد. این که چنین شکل‌هایی به عنوان نشانه ها یا نمادهای عینی (کمپوزیشنهای گوناگون خط، حجم، رنگ و غیره) نمایانده می شوند، استفاده از واژه «انتزاعی» را بی اثر نمی سازد.»^۷

«اثر مدرن هنری، همان‌که پیش از این گفتیم، یک نماد است. نمادماهیتاً برای افراد آشنا به آن قابل فهم است.»^۸ او (هنرمند معاصر) عملاً زبان تازه ای می آفریند، که زبان نمادی تصاویر بصری است.^۹

و این در حالی است که در جای دیگری می گوید: «درک این واقعیت که پیکره های آفریده هنری مور به زبان فنی، هرگز نمادین نیستند، اهمیت فراوان دارد. این آفریده ها همیشه به صورت پیکر، کمپوزیشن یا صرفاً زندگی خاص و فردی هستند.»^{۱۰}

مقایسه این جملات با یکدیگر خود به قدر کافی گویای مطلب می باشد. به همین دلیل در صفحات آتی تلاش من بر این است که تعریفی از بیان انتزاعی و بیان نمادین ارائه دهم و بطور اساسی تر به موضوعی بپردازم که گاه در هاله ای از ابهام قرار داشته و گاه اهمیت موضوع نادیده انگاشته شده است. تلاش من بر این است که این موضوع را در متن اندیشه های هنری پر رنگ نمایم.

۶. همان، ص ۱۰۰.
۷. رید، هربرت: فلسفه هنر معاصر؛ ترجمه محمد نثری، فراموزی، چاپ دوم، تهران: کارون، ۱۳۷۴، ص ۱۲۲.
۸. همان، ص ۵۴.
۹. همان، ص ۱۲۲.
۱۰. همان، ص ۲۲۳.